

УДК 325.54:314.7:332.012.2

Білик Петро,
аспірант Лабораторії проєктів та ініціатив,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,
м. Луцьк, Україна
together.united.ua@gmail.com

ЕКОНОМІЧНІ НАСЛІДКИ МАСШТАБНИХ МІГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

Масштабна міграція стала одним з серйозних наслідків воєнного вторгнення в Україні. Фактично третина українців, порівняно зі становищем до конфлікту, стала внутрішніми або зовнішніми переселенцями, намагаючись врятувати свої життя від воєнних дій.

Згідно з прогнозами Ради Європейського Союзу, міграція внаслідок конфлікту може призвести до скорочення чисельності населення України на 24-33 %. Цей показник залежить від тривалості бойових дій та нестабільності інфраструктури [1].

Зараз можна виділити кілька основних видів міграції, які спостерігаються в Україні.

- міграція за кордон, обсяги якої перевищують усі показники, зафіксовані протягом періоду незалежності України з 1991 року.

- внутрішні переміщення населення всередині країни. За даними Міжнародної організації з міграції (МОМ), близько 8 мільйонів осіб були змушені переселитися всередині України.

- незаконне вивезення українських громадян до росії. За даними Управління Верховного комісара Організації Об'єднаних Націй у справах біженців (УВКБ ООН), до вересня 2022 року до РФ було переміщено 2,9 мільйонів осіб та 9400 українських дітей [2].

Масштабна міграція внаслідок війни в Україні має значний негативний вплив як на саму Україну, так і на країни, які приймають переселенців. Соціальні, економічні та гуманітарні виклики, пов'язані зі збільшенням кількості переселенців, потребують комплексного

підходу та спільних зусиль для забезпечення стабільності, підтримки та інтеграції тих, хто постраждав від війни.

Значні обсяги внутрішньої міграції українців із зон бойових дій та тимчасово окупованих територій мають серйозний вплив на країну. Цей процес призводить до суттєвого збільшення кількості внутрішньо переміщених осіб (ВПО). За даними ООН, станом на 8 листопада 2022 року, кількість ВПО становила 6,243 мільйони осіб, а за даними Міністерства соціальної політики України ця цифра становила 4,6 мільйона осіб. Крім того, за даними Міністерства з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України, кількість осіб, які були змушені або зобов'язані покинути свої домівки або місця звичного проживання, досягла 7,7 мільйона [3].

Цей масштабний приріст внутрішньо переміщених осіб став викликом для України в плані забезпечення гуманітарної допомоги, житлових умов, медичного обслуговування та інших необхідних ресурсів. Застосування такої великої кількості людей на нових територіях також ставить під загрозу соціальну та економічну стабільність приймаючих регіонів. Крім того, зростання кількості ВПО ставить під питання інтеграцію та повернення цих людей до нормального життя після закінчення війни.

Щодо зовнішньої міграції, то оцінити її обсяги та темпи є ще складнішою та суперечливішою проблемою. За даними Організації Об'єднаних Націй (ООН) станом на 9 травня 2023 року внаслідок війни за кордоном залишається 8,2 мільйона українських громадян. З них, приблизно 3 мільйони осіб перебувають у росії та білорусі, включаючи тих, хто був примусово вивезений до першої з цих країн [4].

Особливістю хвилі українських біженців є значна кількість неповнолітніх серед них. За розрахунками ООН та економістів, їх частка становить від 28 % до 44 % [7]. Це створює додатковий тиск на бюджети держав, оскільки потрібно здійснювати додаткові витрати на освіту українських дітей та їх адаптацію.

Країни-сусіди України та країни Балтії зазнають найбільшого навантаження внаслідок зовнішньої міграції. Конкретні витрати країн

Європейського Союзу на українських мігрантів різняться в залежності від країни, від 9 тисяч євро до 25 тисяч євро на рік на кожного мігранта. Наприклад, в Польщі видатки на освіту для майже 560 тисяч зареєстрованих українських дітей становлять 2,2 мільярди євро, а витрати на медичне забезпечення оцінюються в 1,5 мільярда євро [7].

Значне навантаження на бюджети країн-приймачів вимагають ефективного планування та розподілу ресурсів для забезпечення потреб українських мігрантів. Окрім того, важливо звернути увагу на інтеграцію цих мігрантів у нові суспільства, зокрема шляхом надання доступу до освіти, медичних послуг та інших соціальних програм. Координація зусиль між країнами та підтримка з боку міжнародної спільноти є важливими елементами успішного впорядкування цієї складної ситуації.

Водночас, важливо враховувати, що вплив українців на економіки приймаючих країн не обмежується лише негативними наслідками. Навпаки, у довгостроковій перспективі чистий фіскальний ефект для Європи може бути позитивним, оскільки українці активно інтегруються на європейському ринку праці.

Збільшення пропозиції робочої сили завдяки припливу українських біженців може трохи зняти напруженість на ринку праці євросони. Згідно зі звітом Deloitte, інтеграція українських примусових переселенців в Польщі може призвести до додаткового зростання ВВП цієї країни на 0,2-3,5% щорічно протягом перших п'яти років, залежно від ефективності інтеграційної політики [9]. Важливими факторами для такого росту є підвищення гнучкості ринку праці та вирішення проблем з житловим ринком.

Витрати українських мігрантів за кордоном також є позитивним чинником для економік країн, де вони перебувають, оскільки стимулюють приватне споживання. Українці підтримують споживчий попит і сприяють економічній активності. Крім того, вони сприяють економічному зростанню через державне споживання, зокрема витрати на освіту, охорону здоров'я та житлово-комунальну інфраструктуру.

Згідно з розрахунками Національного банку України, при інших незмінних умовах, внесок українських мігрантів у випуск товарів та послуг у 2026 році в країнах, таких як Естонія, Польща та Чехія, може збільшитись на 2,2-2,3% порівняно з базовим сценарієм без міграції, а в Німеччині – на 0,6-0,65% [10].

Ці дані свідчать про те, що українські мігранти можуть мати позитивний вплив на економіку приймаючих країн, сприяючи зростанню ВВП, підтримці споживчого попиту та стимулюванню різних галузей економіки. Однак, для ефективного використання цього потенціалу важливо розробити та реалізувати ефективні інтеграційні програми та політики, які допоможуть українським мігрантам успішно інтегруватися в нові умови та максимізувати свій вклад у економіку приймаючих країн.

Окрім того, Україна потребує широкого співробітництва з міжнародними організаціями та партнерами для подолання гуманітарних викликів, пов'язаних із великою кількістю внутрішньо переміщених осіб. Не обхідні ефективні заходи забезпечення їх потреб у житлі, здоров'ї, освіті та професійній підготовці для створення умов для їх повноцінного включення в суспільство.

Список використаних джерел:

1. Вплив міграції на соціально-економічну ситуацію в Україні : аналіт. доп. / [В. Потапенко, А. Головка, О. Валевський та ін.] ; за ред. В. Потапенка. Київ : НІСД, 2023. – 33 с. – <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2023.01>

2. Бодняк Олександра. Викрадачі душ. Як і чому Росія краде українських дітей. *Zaxid.net*. 26 жовтня 2022. URL: https://zaxid.net/rosiya_vikradaye_ukrayinskih_ditey_masshtabi_naslidki_n1551501

3. Міністерство з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО) в Україні перевищила 8 млн людей: звідки й куди їхали найбільше. 11 травня 2022. <https://minre.gov.ua/2022/05/11/kilkist-vnutrishno-peremishhenyh-osib-vpo-v-ukrayini-perevyshhyla-8-mln-lyudej-zvidky-j-kudy-yihaly-najbilshe/>

4. Ситуація з біженцями в Україні. *Портал оперативних даних*. 2023. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

5. Павліха Н. В., Цимбалюк І. О., Уніга О. В., Коцан Л. М., Савчук А. Ю. Економіка добробуту: регулювання доходів населення та розвиток ринку праці [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 212 с.
6. Долиняк Ю. О., Павліха Н. В., Цимбалюк І. О. Ринок освітніх послуг в умовах європейської інтеграції: ретроспективний аналіз і напрями розвитку [Текст]: монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2022. 232с.
7. Вінокуров Ярослав. Українські мігранти підіймають економіку Європи. Що буде з Україною без них? *Економічна правда*. URL: <https://www.epravda.com.ua>
8. Павліха Н., Цимбалюк І., Уніга О. Розвиток та регулювання ринку праці прикордонного регіону [Текст] : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 223 с. ISBN 978-966-940-195-3
9. Patorska Julia, Wodzicki Michael. Uchodźcy z Ukrainy w Polsce: Wyzwania i potencjał integracji. <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/zarzadzania-procesami-i-strategiczne/articles/Uchodzcy-z-Ukrainy-w-Polsce.html?nc=42>
10. Туча О., Співак І., Бондаренко О., Погарська О. Вплив українських мігрантів на економіки країн-реципієнтів. НБУ, 2022. С. 7. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Migration_impact_2022-12-15.pdf
11. Цимбалюк І. О. Інклюзивний розвиток регіону в умовах фінансової децентралізації: теорія, методологія, практика : монографія. Луцьк : Вежа-Друк, 2019. 340 с. 14,8 д.а. ISBN 978-966-940-278-3
12. Павліха Н.В., Цимбалюк І.О., Хомюк Н.Л., Войчук М. В., Савчук А.Ю., Коломечюк В.В., Цимбалюк С.М. Безпека сталого розвитку регіонів та територіальних громад України на засадах інклюзивного зростання: монографія. Луцьк : Вежа-Друк. 2022. 514 с.